

Kulturdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Yttrande

Datum 2024-05-07
Dnr RAÄ-2024-895

Ert 2024-02-21
Er Ku2024/00162

Yttrande över betänkandet **Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 (SOU 2024:3)**

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet delar betänkandets förslag att etablera en nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 (5.1) och utökat stöd för Judiska museets verksamhet (5.5.4).

Riksantikvarieämbetet vill påpeka att det redan idag finns möjligheter att få medel ur bidrag för kulturmiljövård och andra bidrag som myndigheten hanterar och avstyrker därför förslaget om att öronmärka 10 miljoner ur bidrag för kulturmiljövård (5.5.5).

I övrigt har Riksantikvarieämbetet inga åsikter eftersom övriga förslag inte påverkar kulturarvssektorn.

Förslag 5.1 En nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 ska genomföras (inbegripande 5.1.5)

Riksantikvarieämbetet tillstyrker betänkandets övergripande förslag om en nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige. Vi instämmer även i utredningens förslag om att ett antal myndigheter som bedöms särskilt centrala för arbetet ska utses av regeringen samt att de för kulturarvsfrågornas del bör innefatta Riksantikvarieämbetet, Institutet för språk och folkminnen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, länsstyrelserna och Statens historiska museer (5.1.5).

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Bankgiro 5052-3620

5.5.4 Satsning på Judiska museet

Riksantikvarieämbetet instämmer i utredningens förslag att Judiska museets arbete för att stötta arbetet med att synliggöra det svensk-judiska kulturarvet i museer och arkiv i hela landet samt projektet *Traces of Existence* får fortsatt stöd. Riksantikvarieämbetet anser att detta arbete bidrar till att göra kunskapen om minoritetens kultur och kulturarv till en naturligt integrerad och synlig del av den kunskap om Sveriges historia som samlas in, bevaras, utvecklas och förmedlas inom den befintliga musei- och arkivstrukturen.

5.5.5 Förstärkt vård av judiska byggnader och platser

Riksantikvarieämbetet avstyrker förslaget om att öronmärka medel ur bidraget för kulturmiljövård. Det svensk-judiska kulturarvet är en viktig del av Sveriges historia och Riksantikvarieämbetet vill understryka vikten av att judiska byggnader och platser vårdas och bevaras. Dock går flera av bidragen på kulturarvsområdet redan idag att söka och bevilja för dessa ändamål.

Syftet med kulturmiljövårdsbidraget är att det ska bidra till att uppfylla de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Riksantikvarieämbetet bemyndigar länsstyrelserna att pröva frågor om bidraget. Länsstyrelserna fördelar huvuddelen av medlen till olika ändamål i landet. Bidrag kan sökas av bland annat enskilda personer, kommuner, stiftelser och bolag och årligen fördelas cirka 270 miljoner kronor till kulturmiljövårdande insatser runt om i landet.

Ekonomiskt stöd kan inte utgå till en statlig myndighet i egenskap av fastighetsförvaltare, eller till åtgärder som kan erhålla kyrkoantikvarisk ersättning.

Enligt förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer kan bidrag lämnas för vård av värdefulla kulturmiljöer, tillgängliggörande av värdefulla kulturmiljöer, framtagande av kunskapsunderlag m.m. Bidragsgivningen måste dock vara nära kopplad till skyddslagstiftningen inom kulturmiljöområdet. När bidrag lämnas ska det alltså ske med beaktande av bland annat skyddsbestämmelserna i 2–4 kapitlet kulturmiljölagen (1988:950).

Bidrag som lämnas för vård av byggnadsminnen, bebyggelse och andra särskilt värdefulla kulturmiljöer är avsedda att täcka kulturhistoriska extrakostnader och får bara lämnas om det kan antas att kulturhistoriska värden kommer att bevaras för framtiden och vara tillgängliga för allmänheten. Bidrag får även lämnas för insatser

för att tillgängliggöra värdefulla kulturmiljöer för allmänheten och förmedla kunskap om dessa och de historiska företeelser och händelseförlopp som de representerar. Det ska läggas särskild vikt vid att kulturarvet så långt som möjligt bör göras tillgängligt och användbart för alla och syftet med bidragsgivningen är att alla grupper i samhället ska kunna ta del av, använda och utveckla kulturmiljön och kulturarvet.

Det finns inga hinder för att bidrag lämnas till vård av judiska byggnader och platser enligt förordningen om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer. Däremot bedömer Riksantikvarieämbetet att inventarier inte torde kunna omfattas av möjligheten till bidrag enligt förordningen eftersom det ska vara fråga om byggnader, bebyggelsemiljöer, fornlämningar eller kulturmiljöer.

Riksantikvarieämbetet prövar även frågor om två andra former av bidrag på kulturarvsområdet.

Bidrag till ideella organisationer fördelas enligt förordning (2014:108) om statsbidrag till ideella organisationer inom kulturmiljöområdet. Ändamålet med bidraget är att stödja ideella organisationer av nationellt intresse som bidrar till människors möjlighet att uppleva, förstå och ta ansvar för kulturmiljön och som främjar att en mångfald av kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas.

Bidrag till kulturarvsarbete fördelas enligt förordning (2017:628) om statsbidrag till kulturarvsarbete. Bidraget får lämnas till arbetslivsmuseer, hembygdsmuseer och ideella kulturarvsverksamheter för särskilda insatser som syftar till att bevara, använda och utveckla kulturarvet. Bidraget får vidare lämnas till projekt som syftar till att bevara och utveckla fysiska och immateriella kulturhistoriska värden. Ändamålet med bidraget är att öka delaktigheten i kulturarvsarbetet och allmänhetens tillgång till kulturarvet. Även här finns möjligheter att söka bidrag för att förstärka värden av judiska byggnader och platser såväl som föremål och traditioner.

Detta beslut har fattats av vik. riksantikvarien Susanne Thedéen efter föredragning av samordnaren Anna Lihammer. Även vik. överantikvarien Eric Fugeläng, avdelningschefen Tord Klafver, chefsjuristen Maria Westergren, enhetschefen Lotta Boss och pressansvarig Jonas Thunberg har varit med om den slutliga handläggningen.